

Kasvatus-, koulutus ja tutkimusalan työsuojeluopas

6.9.2019

Asta Koivikko

PAREMPI TYÖ

Työturvallisuuskeskus

Ttk.fi

PAREMPI TYÖ
BÄTTRE ARBETE
BETTER WORK

Työturvallisuuskeskus ry

- Voittoa tavoittelematon yhdistys, joka tukee työsuojelun yhteistoimintaa ja työturvallisuutta työpaikoilla
- Noin puolet rahoituksesta työtapaturmavakuutusmaksuista Työsuojelurahaston kautta
- Työmarkkinajärjestöjen yhteistyöfoorumi

Työturvallisuuskeskus lukuina

- Perustettu 1.4.1970
- Henkilöstöä 37
- Budjetti noin 6 miljoonaa euroa

Toimialueena koko Suomi.

Toimisto Helsingin keskustassa.

Työturvallisuuskeskuksen tarkoitus

”Yhdistyksen tarkoituksena on työsuojelua ja työsuojeluyhteistyötä tehostamalla edistää työolojen ja työyhteisöjen terveellisyyttä, turvallisuutta ja tuloksellisuutta.”

Työturvallisuuskeskus ry:n säännöt 10.4.2018

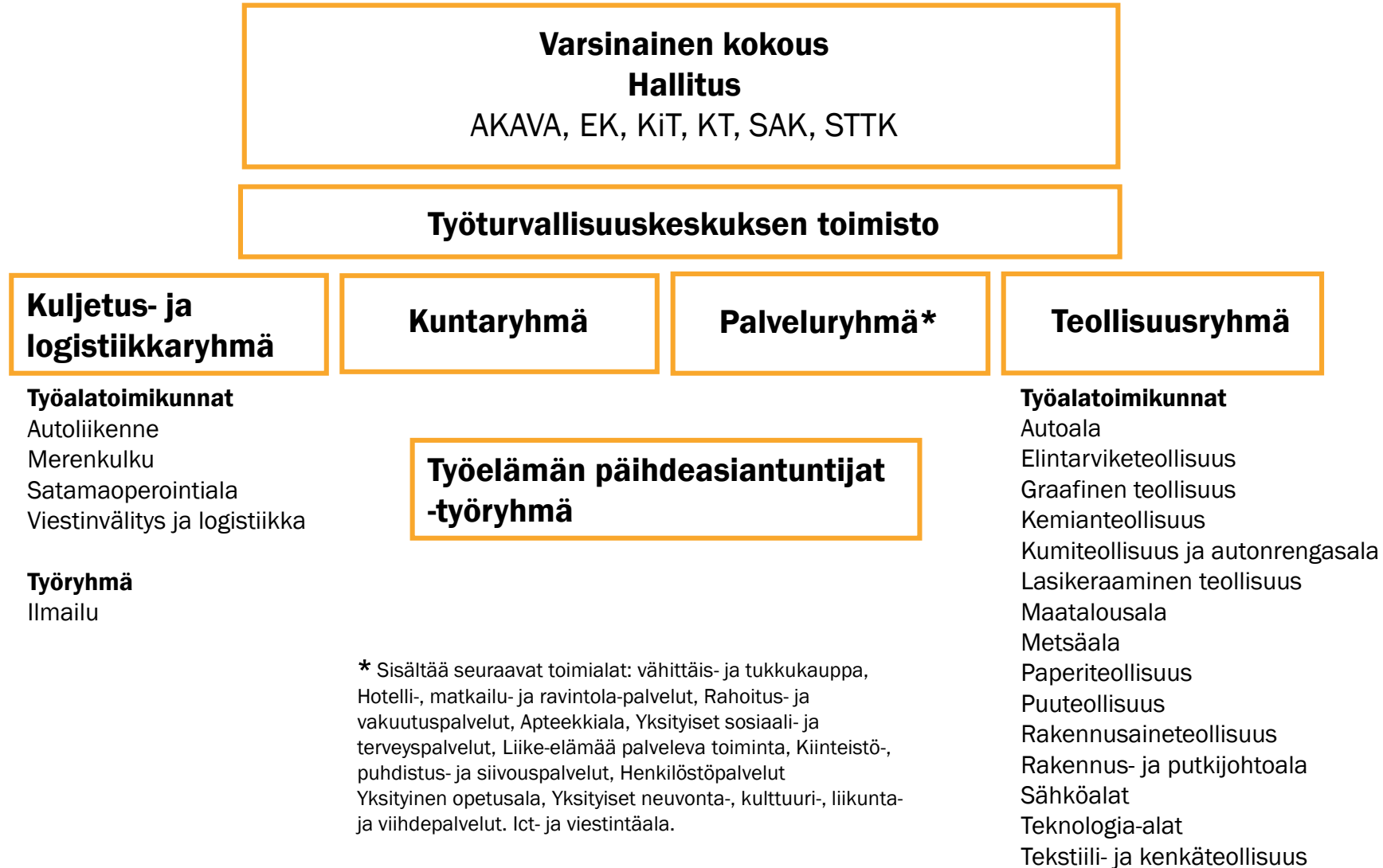
Työturvallisuuskeskuksen tehtävät

- **Tuotamme ja välitämme** työyhteisöjen kehittämisessä tarvittavaa tietoa ja osaamista kouluttamalla, tiedottamalla sekä kehitys- ja tietopalveluilla.
- **Ylläpidämme** työsuojeluhenkilörekisteriä.
- **Kehitämme** yhteistyötä ja työnjakoa alalla toimivien yhteisöjen välillä.
- **Edistämme** työmarkkinajärjestöjen sekä työyhteisöjen osapuolten yhteistyötä.

Työturvallisuuskeskus ry:n säännöt 10.4.2018

Toiminnan organisointi

Korttikoulutukset

Työturvallisuuskortti

- Yhteisten työpaikkojen työturvallisuuden parantaminen
- 1,3 miljoonaa suoritusta ja 800 000 voimassa olevaa korttia
- 800 koulutuksen järjestäjää ja 3 000 kurssinjohtajaa
- Noin 12 000 koulutusta ja 150 000 osallistujaa vuosittain
- Lisätietoa: tyoturvallisuuskortti.fi

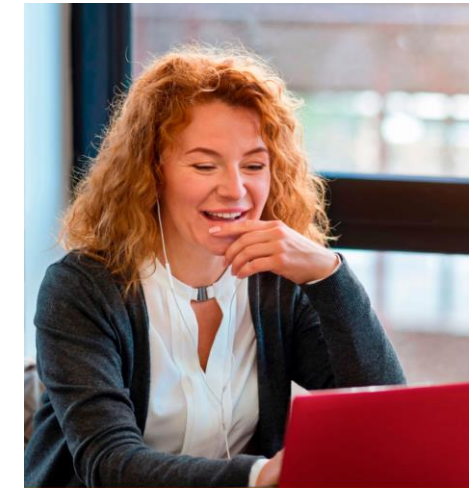
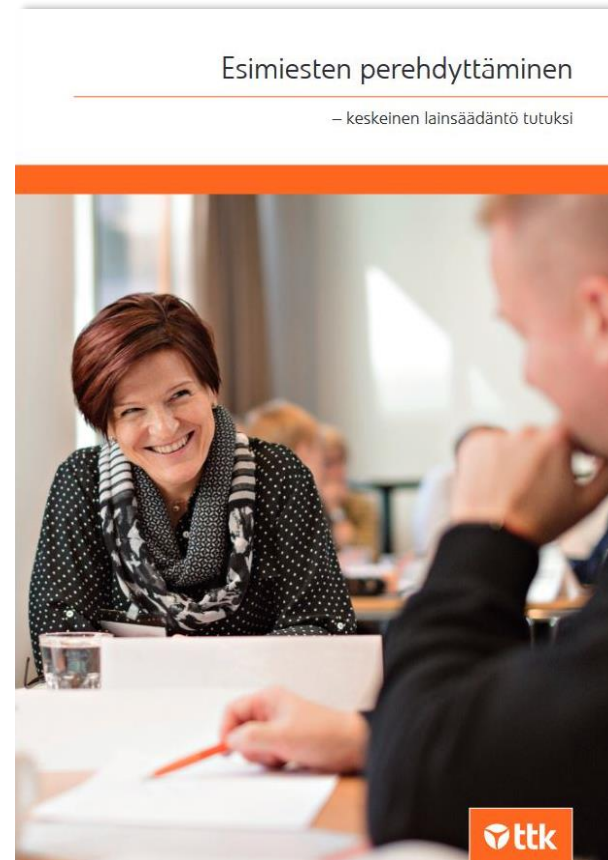
Työhyvinvointikortti

- Työyhteisöjen työhyvinvoinnin kehittäminen
- Noin 27 000 korttia suoritettu
- 70 kumppanuusorganisaatiota ja 180 kouluttajaa
- Myös Työturvallisuuskeskuksen omaa koulutusta
- Lisätietoa: tyohyvinvointikortti.fi

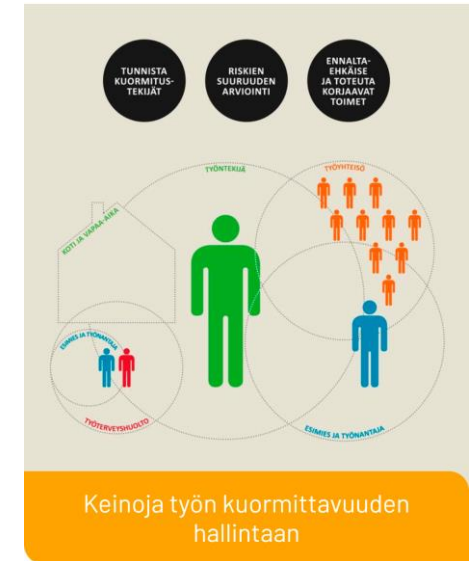

Ala- ja aihekohtaiset julkaisut: oppaita ja ohjeita

Verkkokauppa – myös maksuttomat
PDF- ja digijulkaisut: ttk.fi/julkaisut

Etäjohtaminen ja virtuaalinen
vuorovaikutus työyhteisössä

Pysy mukana työelämän kehityksessä – seuraa meitä!

ttk.fi

Tilaa uutiskirjeemme: ttk.fi/uutiskirje

Työturvallisuuskeskus

@TTK_viestii

Työturvallisuuskeskus

Työturvallisuuskeskus

Kasvatus-, koulutus ja tutkimusalan työsuojeluopas

6.9.2019

Asta Koivikko

PAREMPI TYÖ

Työryhmä:

- Merja Rusanen KT
- Eva Siitonen Tehy
- Riina Länsikallio OAJ
- Tari Aho Sivistystyönantajat
- Tuula Haavasoja JHL
- Eija Ovaskainen tsp, Espoo
- Asta Koivikko TTK

Sisältö:

- Kasvatus-, koulutus- ja tutkimusalan muutokset ja vaikutus työhyvinvointiin ja turvallisuuteen
- Työsuojelun yhteistoiminta – turvallisuuden ja työhyvinvoinnin ”raamit”
- Työhyvinvointi
- Kuormituksen hallinta
- Terveellinen ja turvallinen työympäristö
- Päihteet työssä

Muutoksia

- digitalisaatio
- Rahoitus leikkaukset
- resurssipula
- Uudet opetussuunnitelmat
- Inklusioperiaate (erityisryhmät osaksi opetusryhmää)
- (oppi)laitosten yhdistyminen
- (oppi)laitosten erikoistuminen
- Lasten ja nuorten mielenterveysongelmien kasvu
- Syrjäytymiskehitys
- Vieraskielisten osuuden kasvu
- .....

**OPETUSALAN
TURVALLISUUDEN
KOKONAISMALLI**

(Teperi ym. 2018)

ENNAKOINTI

Yhteinen ymmärrys
työn ja turvallisuus-
tilanteen
muutoksesta

Poikkeamien
ennakointia
tukevat
toimintamallit

**POIKKEAMA-
TILANTEEN
HOITO**

Poikkeamien
tunnistaminen
yhdessä

Jaetut toiminta-
tavat tilanteessa
toimimiseen

Poikkeamien
tutkinta:
jaetut opit ja
kehittämistarpeet

**TURVALLISUUDEN
JOHTAMINEN**

**YHTEINEN OPPIMINEN
JA KEHITTÄMINEN**

**YHTEISÖLLISET
TOIMINTATAVAT
ARJEN TILANTEISSA**

JÄLKIHOITO

Tuetaan palautumista normaalitilaan
Systemaattiset henkisen ensiavun käytännöt

Perehdytyksen tarkoituksena on, että työntekijä saa riittävän opastuksen

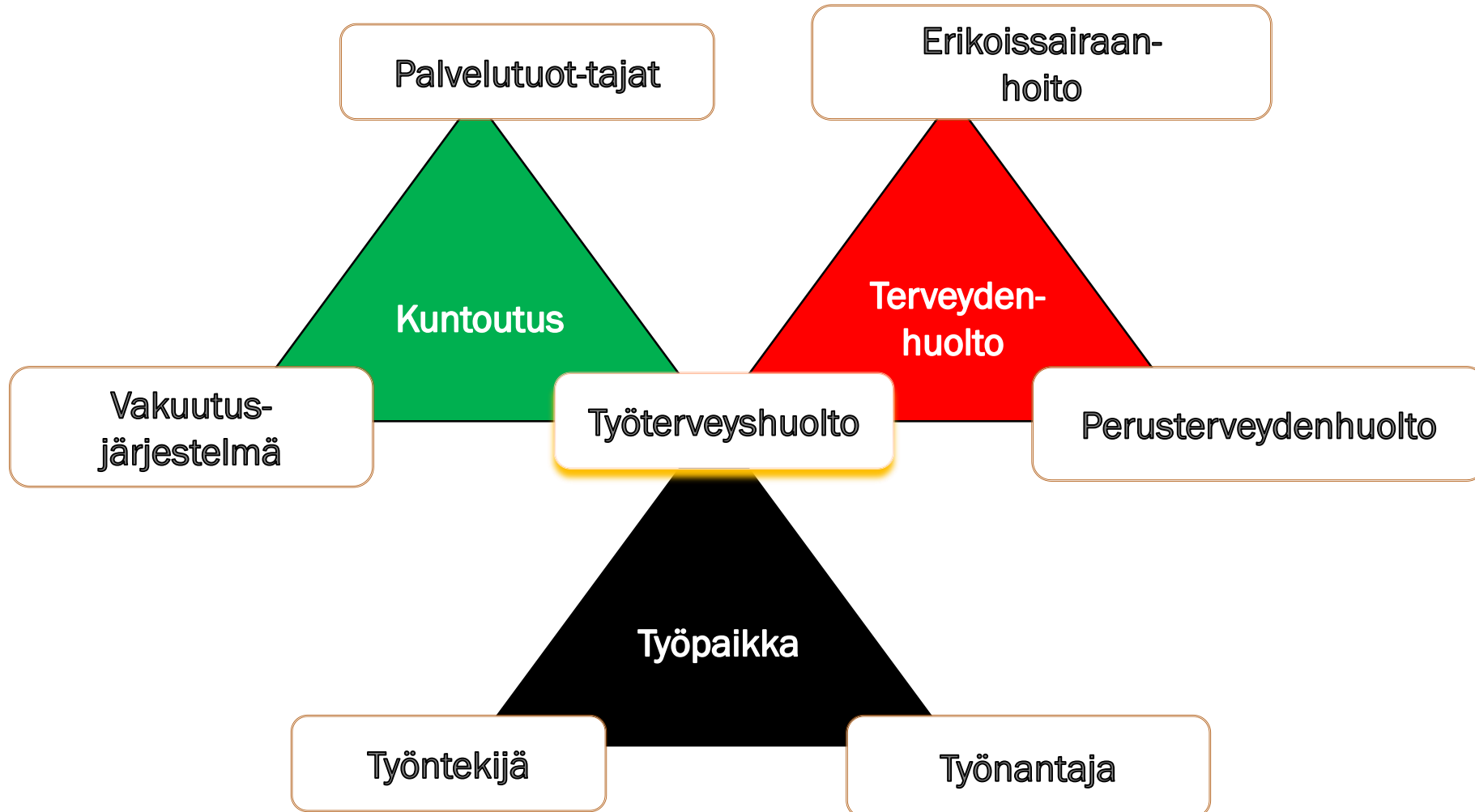
- omiin tehtäviinsä; vastuut ja velvollisuudet
- organisaatioon ja sen henkilöstöön
- työpaikan toimintaan, toimintatapoihin ja toimintaohjeisiin
- työpaikan tiloihin ja työskentely-ympäristöön
- työvälineisiin
- työturvallisuuteen
- työsuhteen ehtoihin (mm. työsopimus, palkkaus, työaika)
- työterveyshuoltoon
- koulutukseen
- muihin asioihin kuten esim. henkilöstöetuisuuksiin

Yhteistoiminnassa käsiteltävät asiat

1. työntekijän turvallisuuteen ja terveyteen välittömästi vaikuttavat asiat ja niitä koskevat muutokset;
2. periaatteet ja tapa, joiden mukaan työpaikan vaarat ja haitat selvitetään sekä edellä tarkoitetussa selvityksessä ja työterveyshuollon tekemässä työpaikkaselvityksessä esille tulleet työntekijöiden turvallisuuteen ja terveyteen yleisesti vaikuttavat seikat;
3. työkykyä ylläpitävään toimintaan liittyvät, työssä jatkamista tukevat ja muut työntekijöiden turvallisuuteen ja terveyteen vaikuttavat kehittämistavoitteet ja -ohjelmat;
4. työntekijöiden turvallisuuteen, terveyteen ja työkykyyn vaikuttavat työn järjestelyyn ja mitoitukseen sekä niiden olennaisiin muutoksiin liittyvät asiat;
5. työsuojeluviranomaisen valvontaan kuuluvassa laissa tarkoitetun työntekijöille annettavan opetuksen, ohjauksen ja perehdyttämisen tarve ja järjestelyt;
6. työhön, työympäristöön ja työyhteisön tilaan liittyvät, työn turvallisuutta ja terveellisyyttä kuvaavat tilasto- ja muut seurantatiedot;
7. edellä kohdissa 1-6 tarkoitettujen asioiden toteutumisen ja vaikutusten seuranta.

Työterveysyhteistyö

Työkyvyn tukiprosessi

TYÖPAIKKA

- Työterveyshuollon sopimus
- Työterveyshuollon toimintasuunnitelma
- Työpaikan toimintakäytännöt työkyvyn ylläpitämisessä
- Sairauspoissa-olojen seuranta
- Työkyvyn varhainen tuki

TYÖPAIKKA JA TTH

- Työterveysneuvottelu
- Selvitys työkuormituksesta
- Työn mukauttamismahdollisuudet;
  - Työaika
  - Työjärjestelyt
  - Työkokeilu
- Sosiaalivakuutuksen ja kuntoutuksen mahdollisuudet
  - Osasairauspäiväraha
  - Lääkinnällinen, ammatillinen, sosiaalinen kuntoutus

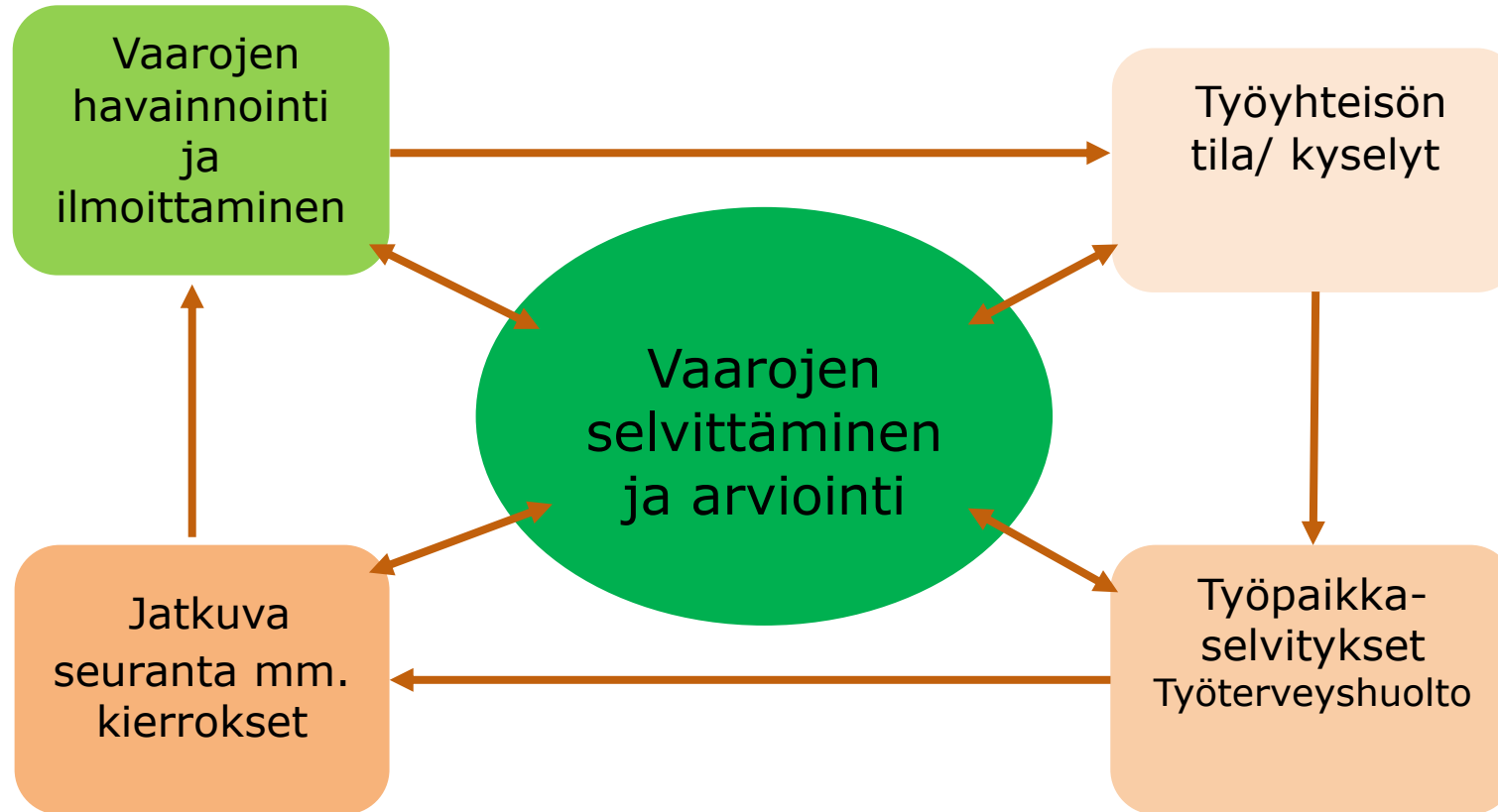
Työnantaja - työntekijä keskustelu

30 pv
Työnantajan ilmoitus TTH:lle

60 pv
Sairauspäivärahan haku
Kelan kuntoutustarvearvio

90 pv
Lausunto työhön
paluunmahdollisuuksista

Riskien hallinta; Selvilläöolemisen periaate

Varhaiskasvatuksen yksiköissä, peruskoulussa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa tulee olla

- opetussuunnitelma
- toimintasuunnitelma äkillisiä kriisejä, uhka- ja vaaratilanteita varten
- suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä (ml. seksuaalinen häirintä) ja ohjeet puuttumiseen
- suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista
- koulun tai oppilaitoksen järjestyssäännöt tai muut sovellettavat järjestysmääräykset
- oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma
- tarkastusasiakirjat:
  - o kolmen vuoden välein tehtävistä monialaisista ympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksista
  - o asunnon tai muun oleskelutilan tarkastuspöytäkirja
  - o työsuojeluviranomaisen tarkastuksista
- kiinteistökohtainen pelastussuunnitelma, tarvittaessa poistumisturvallisuusselvitys ja rakennuksen käyttö- ja huolto-ohjeet, tieto tilassa samanaikaisesti sallittujen henkilöiden enimmäismäärästä, pääpiirustukset
- ilmoitus toiminnasta terveydensuojeluviranomaiselle (toiminnanharjoittaja tekee)
- selvitys ja arviointi työympäristöstä ja työolosuhteista aiheutuvista haitta- ja vaaratekijöistä
- työterveyshuollon tekemä työpaikkaselvitys
- työn turvallisuuteen liittyvät ohjeet ja hälytys-, turvallisuus- ja pelastusvälineet ja -ohjeet
- tarvittaessa ilmoitukset huoltajille vaarallisten töiden teettämisestä

Näiden lisäksi em. päiväkotien ja oppilaitosten tulee osallistua kunta- tai virastotasoiseseen

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyöhön, esim. opiskeluhuoltoa koskevat osuudet
- kunnan tupakkalain valvontasuunnitelman toteuttamiseen
- työsuojelun toimintaohjelmatyöhön
- henkilöstöä koskevien toimintaohjeiden suunnitteluun ja perehdyttämiseen, kuten väkivaltatilanteiden torjunta ja hallinta
- työterveyshuollon toimintasuunnitelman vuosittaiseen tarkistamiseen sekä päihdeohjelman tekoon
- yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmatyöhön (sekä opetuksen järjestäjänä että työnantajana)
- kunnan terveydensuojelun valvontasuunnitelman tekoon

Psykososiaalinen kuormitus

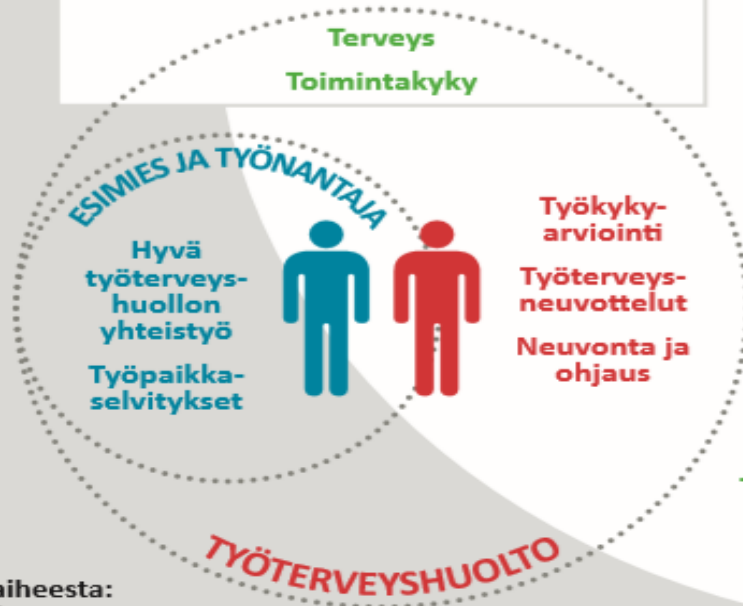
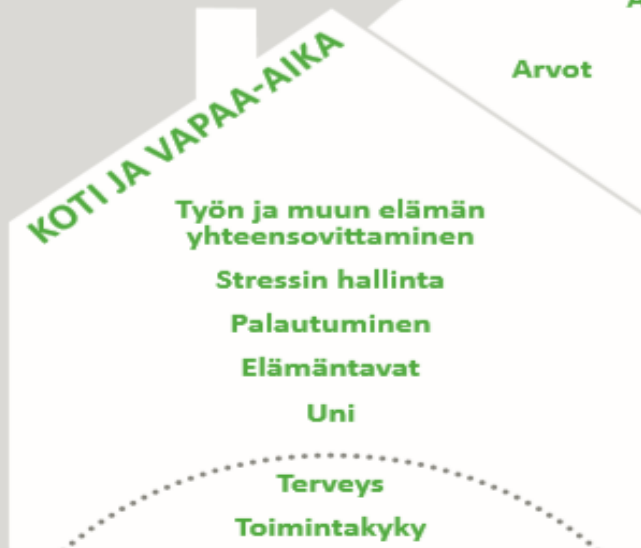
Määrällinen	Työtehtävä
<ul style="list-style-type: none"> • työtä on liikaa/liian vähän • liiallinen/jatkuva aikapaine • liiallinen/jatkuva kiire	<ul style="list-style-type: none"> • ylisuuret ryhmät tai ryhmässä olevien erityistukea tarvitsevien suuri määrä • erilaisten pedagogisten asiakirjojen laatiminen • työtehtävien muutos, esim. opetettavien asioiden määrä suhteessa annettuun aikaraamiin ja tavoitteisiin • arviointien tiukat aikarajat
Laadullinen	Työtehtävä
<ul style="list-style-type: none"> • jatkuva uusien asioiden oppiminen • muistin kuormittuminen • jatkuva tarkkaavaisuus • vaatimus nopeisiin reaktioihin • ihmisten kohtaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • digitalisaatio ja uusien opetusmenetelmien käyttöönotto • lasten ja oppilaiden opetus- ja kasvatustyö, joka vaatii jatkuvaa keskittymistä ja läsnäoloa • häiriöitä aiheuttavien lasten ja oppilaiden jatkuva ohjaaminen • työn sirpaleisuus • oppilaiden, huoltajien ja muiden sidosryhmien tapaaminen • työyhteisössä tehtävä yhteistyö ja sopimukset sekä niiden noudattaminen • toistuvat muutokset normaaliin työjärjestykseen ja työsuunnitelmaan

KEINOJA TYÖN KUORMITTAVUUDEN HALLINTAAN

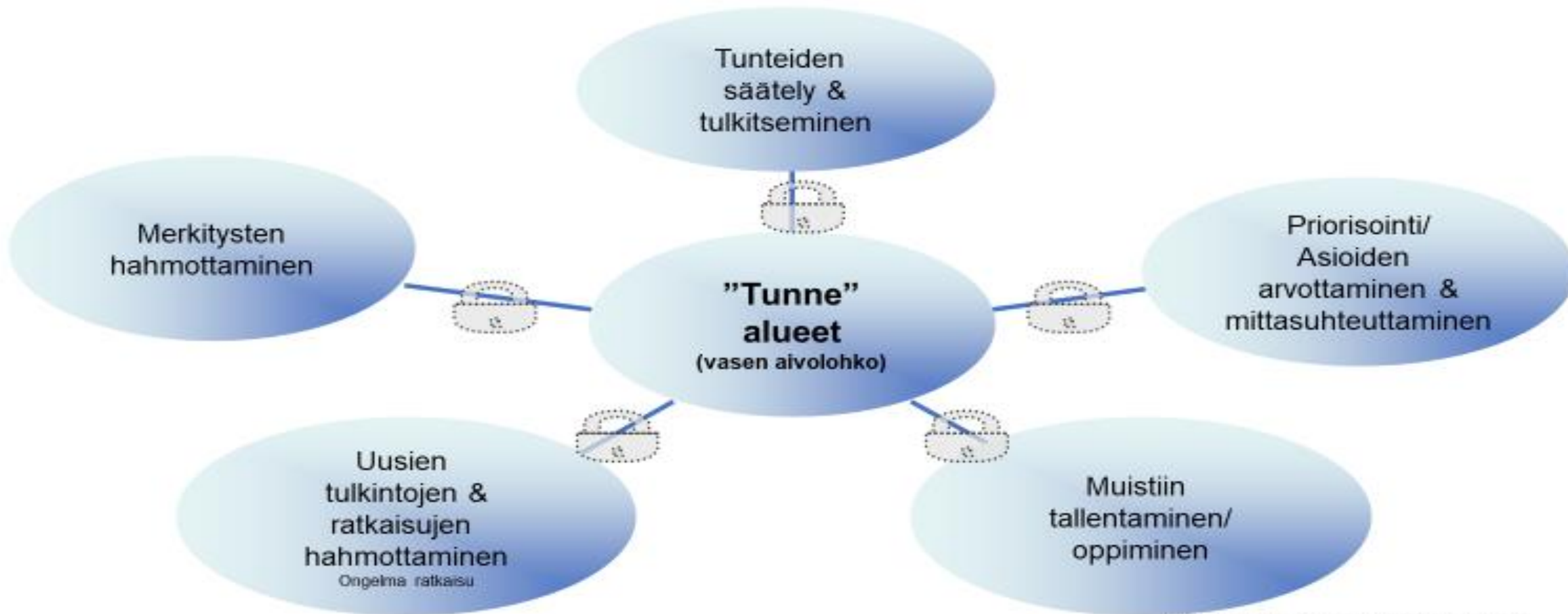
TUNNISTA KUORMITUS-TEKIJÄT

RISKIEN SUURUUDEN ARVIOINTI

ENNALTA-EHKÄISE JA TOTEUTA KORJAAVAT TOIMET

Ylikuormitus haastaa seuraavia toimintoja:

(Scientific American, 2002, mm. The Split Brain Revisited)

Taulukko X. Yksilöihin, ympäristöön tai työn organisointiin liittyviä väkivallan ennaltaehkäisyn keinoja.

Yksilöt		Ympäristö	Työn organisointi
Työntekijät	lapset / nuoret		
- työntekijän asenteiden, uskomusten ja odotusten käsittelyä yksin tai ryhmässä	- pari- ja vertaistyöskentely	- ympäristön viihtyisyys ja soveltuvuus toimintaan	- pienryhmätyöskentely
- työntekijän osaamisen vahvistamista, esim. koulutukset tai kehityskeskustelut	- yksilölliset interventiot ja tukijärjestelmät	- oleskelu-, opetus-, liikunta- ja oppilashuoltotilojen riittävyys	- työn tauotus
- kodin ja koulun yhteistyö	- kodin ja koulun yhteistyö	- kulkureittien leveys, -suunnat, -nopeus, valaistus ja esteettömyys	- siirtymien rauhoittaminen
		- pihan viihtyisyys ja turvallisuus	- ulkoiluun valvontaa ja riittävästi resursseja

Väkivaltatilanteissa toimiminen ja tilanteiden käsittely

Jos tilanne aiheutti terveydellisiä oireita tai vammoja, käänny heti työterveys- huollon puoleen.

Tilanteessa: Pyri toimimaan rauhallisesti, ettet omalla toiminnallasi kasvata tilannetta. Tarvittaessa pakene ja suojaudu. Hälytä apua.

- Työssä tai työympäristössä ei pidä sietää väkivaltaa tai sen uhkaa. Henkinen ja fyysinen väkivalta eivät kuulu työpaikalle.
- Opetus- ja kasvatusalalla toimivan ei pidä sallia väkivaltaa kenenkään taholta (lapsen, oppilaan, opiskelijan, huoltajan, työyhteisön jäsenten eikä ulkopuolisten taholta) eikä minkäänlaisten välineiden välityksellä. (TtL 27 §)

Tilanteen jälkeen: Ilmoita tilanteesta työnantajan edustajalle eli esimiehellesi

- Tee väkivalta- tai turvallisuuspoikkeamailmoitus (TtL 19 §). Alle 15-vuotias lapsi tai oppilas on teoistaan vahingonkorvauksellisessa vastuussa ja nuorella (15–18-v.) on rikosoikeudellinen vastuu teoistaan.
- Esimiehen velvollisuus on selvittää tapahtunut ja ryhtyä toimenpiteisiin väkivallan poistamiseksi (TtL 8, 10, 27 §).
- Voit käännyä myös esimiehen oman esimiehen puoleen, jos esimies ei selvitä asiaa kohtuullisessa ajassa (TtL 8, 10 §).

Tilanteen yhteinen selvittely ja tutkinta yhteisesti mahdollisimman pian

- Läsnä esimies ja työntekijät (osalliset, todistajat), työsuojeluvaltuutettu ja tarvittaessa työterveyshuolto (TtL 10, 17 §, TtHL 12 §).
- Tilanteen läpikäynti ja analysointi (TtL 10, 27 §). Tarvittaessa selvitys opettajan voimakeinojen käytöstä (POL 36b§).
- Tilanteen selvittelyssä sovitaan toimenpiteistä ja arvioidaan, onko korjattavaa opetuksen järjestelyissä tai työoloissa (TtL 10, 17, 27 §) sekä korjattavaa
  1. työpaikan väkivalta- ja uhkatilanteiden ehkäisyyn liittyvissä menettelytapaohjeissa tai toimintatavoissa ml. pelastautumis- ja kriisisuunnitelma ja järjestyssäännöt,
  2. työpaikan väkivallan torjumiseen ja rajoittamiseen liittyvissä turvallisuusjärjestelyissä ja -laitteissa,
  3. mahdollisuudessa avun hälyttämiseen sekä
  4. menettelytapojen noudattamisessa ja osaamisessa tilanteissa (harjoittelu) (TtL 14, 17 §).
- Lisäksi arvioidaan tarve rikosilmoitukseen, tapaturmailmoitukseen vakuutusyhtiölle, uhrin jälkihoitoon, oppijan kurinpitörangaistuksiin, oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmän kokoontumiseen, lastensuojeluilmoitukseen (TtL 8, 10, 27 §, TtHL 12 §, THL 16,17 §, POL 29, 31a, 36a §, LSL 25 §)

Saata asia myös työsuojeluvaltuutetun tietoon tuen saamiseksi.

Työsuojeluvaltuutettu tukenasi

Ilmoitus työsuojeluviranomaiselle, jos työnantajan työoloja koskevissa toimissa puutteita tai tilanteesta aiheutunut vakavia vammoja (TsVL 46, 50 §, RL 47 LUKU).

Ilmoitus poliisille aina, kun kyseessä uhkaus, pahoinpitely (myös lievä) tms. tilanne.

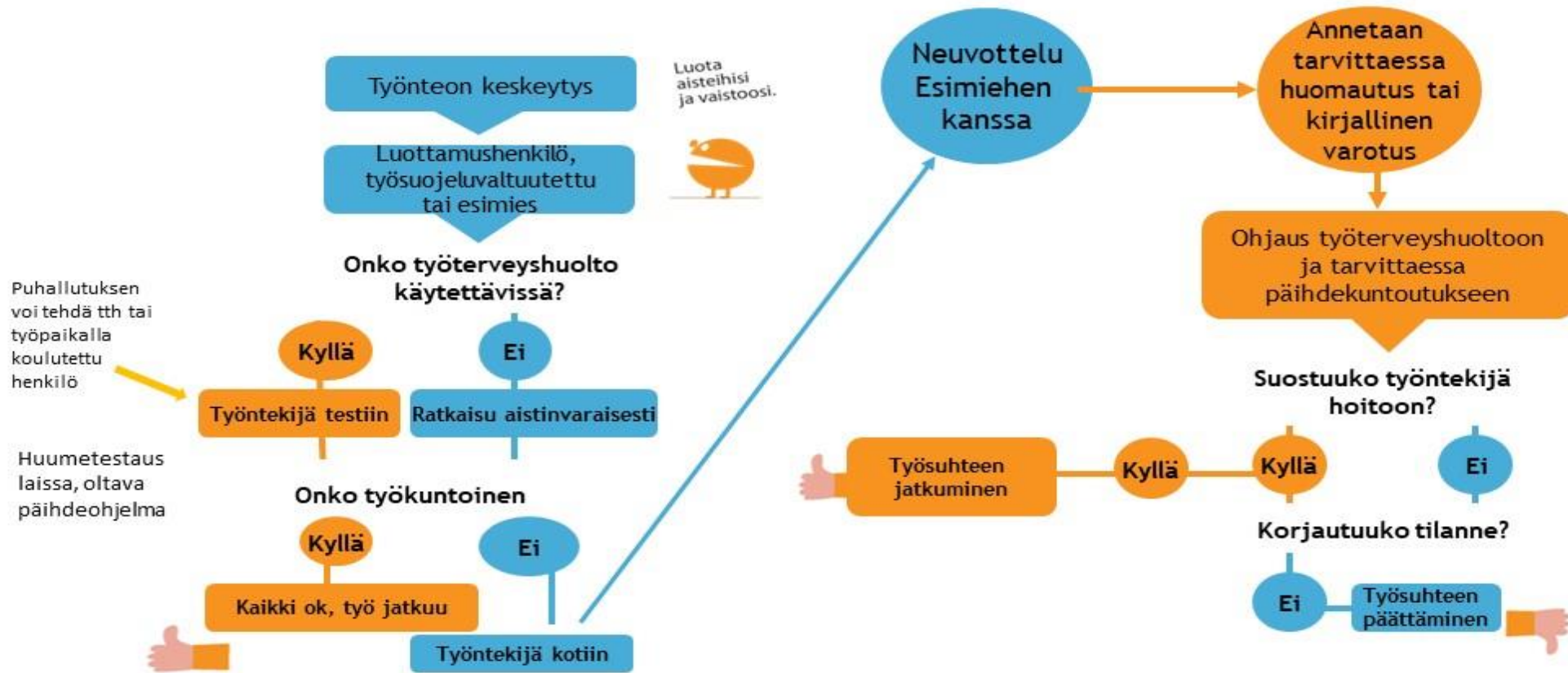
Työnantaja toteuttaa tarvittavat korjaustoimenpiteet töissä ja työoloissa. Opetuksen järjestäjä ja esimies ryhtyvät oppijan kannalta tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Ergonomian huomioiminen

- Työympäristö
- Kalusteet
- Ääniergonomia
- Koneet ja laitteet
- Työyhteisö
- johtaminen

Päihdehaittoihin puuttuminen

Lähde: EHYT

Lääkehoito

- Varhaiskasvatus

Kun päiväkodissa olevalla lapsella ilmenee lääkehoitoa vaativa sairaus tai varhaiskasvatukseen on tulossa säännöllistä lääkehoitoa tarvitseva lapsi, varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että lääkehoidon toteuttamisesta sovitaan asianmukaisesti. Pitkäaikaissairaiden lasten hoidon koordinoituvastuu on terveydenhuollolla. Vanhempien, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lapsen hoidosta vastaavan lääkärin (tai lääkärin valtuuttaman muun terveydenhuollon ammattihenkilön) kanssa sovitut asiat kirjataan lapsen lääkehoitosuunnitelmaan osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Samalla sovitaan myös siitä, kuka vastaa lapsen lääkehoidon toteutuksesta ja kuka on varahenkilö.

Kiitos!

asta.koivikko@ttk.fi